

Kan EU:s flyktingpolitik rättfärdigas?

En normativ utvärderingsanalys av Schengenavtalet och
Dublinförordningen

Abstract

The number of refugees across the world is increasing and consequently also the pressure at the external borders of the EU.

The purpose of this essay is to evaluate the actual refugee policy of the European Union in relation to the Universal Declaration of Human Rights, which is ratified by all member states, as well as the Charter of Fundamental Rights of the European Union.

Human rights organisations as well as some political parties in Europe has widely criticized the refugee policy of the European Union in general and the Schengen Agreement in particular. These are said to hinder people in need of protection from persecution to be able to seek protection in memberstates of the union. All this while the European Union is making efforts to further secure its external borders. This made me interested in researching to find out if the refugee policy of the European Union can be considered to be righteous or not. I have chosen to take a closer look at the foundational values of the European Union when it comes to human rights, as well as different perspectives of the concept of these rights. I have used these to evaluate the refugee policy of the European Union. By doing so I have been able to answer the question "Can the refugee policy of the European Union be justified?" according to the union's own values. I find that it can be justified from a minimalistic perspective on the application of human rights, but not with a broader application.

Nyckelord: European Union, refugee policy, human rights, Schengen Agreement, Dublin Convention

Antal ord: 10490

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Problemformulering och avgränsning.....	1
1.2 Definition av begreppet flyktingpolitik.....	1
1.3 Val av metod.....	2
1.4 Källkritik.....	3
1.5 Disposition.....	3
2 EU:s grundläggande normer.....	5
2.1 EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna	5
2.2 FN:s allmänna förklaring av mänskliga rättigheter.....	6
2.3 Skyddsgrundsdirektivet.....	6
3 Mänskliga rättigheter och flyktingpolitik – ett analysverktyg.....	8
3.1 Normativa logiker	8
3.2 Ansvarsbegreppet.....	9
3.3 Mänskliga rättigheter – vems ansvar?.....	9
3.4 Ett mer vidsträckt ansvar.....	11
3.5 En maximalistisk idealtyp.....	12
3.5.1 Ansvar och impartialism.....	12
3.5.2 Kriterier för beviljad asyl.....	12
3.5.3 En maximalistisk idealtyp och normativa logiker.....	13
3.5.4 Sammanfattning – en maximalistisk idealtyp.....	14
3.6 En minimalistisk idealtyp.....	14
3.6.1 Ansvar och partialism.....	14
3.6.2 Kriterier för beviljad asyl	16
3.6.3 En minimalistisk idealtyp och normativa logiker.....	16
3.6.4 Sammanfattning – en minimalistisk idealtyp.....	16
4 EU:s flyktingpolitik.....	18
4.1 Bakgrund – EU:s flyktingpolitik.....	18
4.2 Schengenavtalet.....	19
4.3 Frontex.....	19
4.4 Dublinförordningen.....	20

4.5 Kritik mot Schengenavtalet.....	20
4.6 Kritik mot Frontex.....	21
4.7 Kritik mot Dublinförordningen.....	22
5 EU:s flyktingpolitik – maximalistisk eller minimalistisk?.....	23
5.1 EU:s flyktingpolitik och den maximalistiska idealtypen.....	23
5.2 EU:s flyktingpolitik och den minimalistiska idealtypen.....	24
5.3 Valet mellan ytterligheterna.....	25
6 Kan EU:s flyktingpolitik rättfärdigas?.....	27
6.1 Rättfärdigandet beror på hur vi ser på ansvar.....	27
6.2 Förslag på vidare forskning.....	28
7 Referenser.....	29

1 Inledning

Omkring tio miljoner människor flyr sina hemländer varje år. Många av dessa söker sig med hjälp av människosmugglare till länder inom EU för skydd. Flera når inte fram. Att leva i ett land där de mänskliga rättigheterna respekteras är för många inte en verklighet. Flyktingtrycket ökar vid EU-länders gränser och frågorna kring flyktingpolitiken är många. Vilka borde skyddas? Vad har vi för skyldighet gentemot dem som flytt sitt hemland? Med dessa frågor som grund kan det vara intressant att ställa sig ytterligare en fråga - kan vi inom EU sägas bedriva en rättfärdig flyktingpolitik?

1.1 Problemformulering och avgränsning

Syftet med studien är att pröva och utvärdera EU:s flyktingpolitik i förhållande till FN:s deklaration om mänskliga rättigheter som samtliga medlemsländer har ratificerat och EU:s egen stadga om grundläggande rättigheter samt att utvärdera huruvida de stämmer överens med vissa universella principer och etiska värderingsteorier. Frågeställningen är av normativ karaktär.

Min frågeställning lyder:

Kan EU:s flyktingpolitik rättfärdigas?

Vad gäller fokus på de mänskliga rättigheterna, som är grunden för normerna som utgör analysverktygen, har jag i mån av plats fått avgränsa till de mest relevanta delarna. Området mänskliga rättigheter är komplext och innefattar diskussioner om kulturell relativism, system som ska upprätthålla rättigheterna, olika konventioner och institutioner. Jag har dock valt att avgränsa mig till att behandla de mänskliga rättigheternas historia och grundtankar, samt diskussionen kring ansvar. I detta avsnitt tas EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna upp, samt FN:s deklaration av mänskliga rättigheter. Genèvekonventionen som utgör en viktig del av båda ovanstående dokument tas också upp här. Mer om vilka delar av flyktingpolitiken jag väljer att fokusera på följer i nästa avsnitt.

Jag finner min problemformulering vara av inom- såväl som utomvetenskaplig relevans. Ämnet är vitt diskuterat och är högaktuellt just nu. EU:s flyktingpolitik rör många människor, både de som är medborgare i EU, men inte minst de som försöker fly till dessa länder (Teorell&Svensson 2007:18).

1.2 Definition av begreppet flyktingpolitik

Då studien ämnar svara på en fråga som inbegriper EU:s flyktingpolitik, finner jag det lämpligt att definiera begreppet här. Med EU:s flyktingpolitik menas här den gemensamma politik EU för på området - de delar som rör samtliga medlemsländer. Därför tas Schengenavtalet upp, samt Skyddsgrundsdirektivet som utgör vissa minimiregler som råder i den gemensamma politiken.

Jag kommer även att ta upp delar av Dublinförordningen. Detta beror på att den kritik som ofta riktas mot EU:s flyktingpolitik gäller bestämmelser i just Schengenavtalet och Dublinförordningen. Skyddsgrundsdirektivet kommer förekomma bland normerna eftersom att denna är väsentlig för hur EU ser på flyktingpolitik.

I vissa länder är asylproceduren mer generös än i andra – detta tas här inte hänsyn till. Det som är intressant för studien är snarare det gemensamma regelverket. Här räknas också möjligheterna för flyktingar att ta sig till ett EU-land in. I studien läggs störst uppmärksamhet vid möjligheterna att ta sig till ett EU-land för att söka asyl samt möjligheterna att få sin ansökan prövad på plats. Något större fokus läggs inte på att behandla flyktingars rättigheter på plats i EU, utöver rättigheterna att få sin ansökan prövad. Att göra en avgränsning vid förutsättningarna att ta sig till EU samt att få sin sak prövad på plats finner jag naturligt.

1.3 Val av metod

Till att börja med kommer jag lägga fram de normer som EU-länderna ställt sig bakom när det kommer till grundläggande, mänskliga rättigheter, för att sedan utvärdera EU:s flyktingpolitik i förhållande till dessa.

Jag har valt att här använda mig av utvärderingsanalysen. En sådan analysmetod syftar till att utvärdera ett resultat av något specifikt utifrån målsättningar eller värden som fanns uppställda i förhållande till frågan. Genom att göra så tar forskaren inte själv ställning i en viss fråga utan utvärderar empiri mot de värden som finns anslutna till själva fallet. Viktigt i ett sådant analysätt är att klargöra vilka värden som gäller och som empirin prövas mot (Beckman 2005:75). Det är också viktigt att dessa värden går att knyta till det som undersöks. Om något prövas mot normer eller värderingar, ska det finnas ett starkt band mellan de båda vilket gärna ska återfinnas i lagtexter, offentliga program eller internationella avtal och konventioner. En utvärderingsanalys behöver inte bara bestå av intern kritik, där forskaren ställer norm mot faktiskt utfall. Forskaren ska också själv kunna skapa utvärderingskriterier att mäta utfallet mot. Det borde nämligen vara orimligt att en institution bara skulle kunna kritiseras och definieras utifrån de värden och normer den själv satt upp (Beckman 2005:71-73).

I uppsatsen har jag även tagit inspiration av normativ givet-att-analys. Denna metod handlar om att problematisera och jämföra, snarare än att aktivt ta ställning för att bevisa en tes eller ett argument. Givet olika värden kan vi få olika svar på en fråga. Metoden bidrar även till att synliggöra värdekonflikter, vilket är av

intresse i slutdiskussionen. Den normativa givet att-analysen är ofta konkret till skillnad från andra normativa analysmetoder (Badersten 2006:44-46).

De normer mot vilka jag kommer pröva EU:s flyktingpolitik kan tolkas olika, och jag har därför valt att skapa två idealtyper för dessa normer. En idealtyp är ett slags analytiskt instrument och bör ses som en tankekonstruktion snarare än en skildring av verkligheten. Analysverktyget ger goda förutsättningar för en väl konstruerad analys och kan läggas som ett slags raster för att möjliggöra en analys. Genom att skapa två typer av ytterligheter, en maximalistisk och en minimalistisk idealtyp kan jag använda dessa som ett raster över EU:s faktiska flyktingpolitik (Bergström, Boréus 2005:159-160, 170). På så sätt kan jag se vart på skalan denna befinner sig. Lever den upp till den maximala, finns den någonstans emellan dessa ytterligheter eller lever den inte ens upp till den minimala idealtypen? Det är vad dessa analysverktyg kommer bidra till att visa.

1.4 Källkritik

I studien använder jag mig främst av de stadgar, konventioner och avtal som är nödvändiga att ta upp för att diskutera och problematisera frågeställningen.

Dokument och rapporter från Amnesty är flitigt återkommande i källhänvisningen, och jag känner till att detta kan förefalla problematiskt eftersom organisationen driver en agenda inom området för flyktingpolitik. (Se exempelvis Thurén, 2005 om tendensproblem). Jag har valt att ta med dessa källor ändå, eftersom att det är svårt att hitta helt opartisk information om de problem jag har valt att ta upp. Amnesty är dessutom en vitt erkänd, internationell organisation som erhåller stort förtroende från många håll. Någon enstaka gång källhänvisar jag också till politiska partier i sakfrågor, detta motiverar jag med att den kritiska fakta dessa partier bidrar med inte går att hitta på ett neutralt forum eller i någon av EU:s informationskanaler, av rimliga skäl.

1.5 Disposition

Till att börja med kommer jag i avsnittet om *EU:s grundläggande normer* att rekonstruera de normer mot vilka jag senare prövar EU:s flyktingpolitik. I detta avsnitt utgår jag från EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna och anknyter även till FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. I avsnittet tar jag även upp Skyddsgrundsdirektivet från 2004, som utgör en betydelsefull del i normerna som EU säger sig stå för. Detta följs av ett avsnitt med resonemang kring hur vi kan tolka och förstå mänskliga rättigheter. Utifrån detta skapar jag analysverktyg utifrån två olika idealtyper. I avsnittet efter detta visas hur EU:s flyktingpolitik bedrivs inom de områden jag har valt att närmare undersöka. Idealtyperna som utgör analysverktyget används för att i nästkommande avsnitt pröva EU:s

flyktingpolitik och huruvida denna lever upp till någon av dessa idealtyper. Slutligen följer slutdiskussionen under rubriken *Kan EU:s flyktingpolitik rättfärdigas?*

2 EU:s grundläggande normer

Syftet med studien är, som sagt, att utvärdera EU:s faktiska flyktingpolitik i förhållande till FN:s deklaration om mänskliga rättigheter som samtliga medlemsländer har ratificerat och EU:s egen stadga om grundläggande rättigheter. Jag finner det därför nödvändigt att utförligt ge utrymme för dessa här.

2.1 EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

Idén om att skapa en stadga för de grundläggande rättigheterna uppkom 1999. Tanken var att sammanfatta de grundläggande rättigheterna i EU för att göra dessa mer synliga. Stadgan antogs år 2000, och var då inte juridiskt bindande. I och med Lissabonfördraget har detta ändrats och stadgan har nu samma rättsverkan som fördragen (SGR Information 2008).

Stadgan består i stort av de grundläggande rättigheter som redan stadgats men innehåller också vissa delar som utvecklar dessa (Åhman 2005:69). Till grund för stadgan låg bland andra Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och den Europeiska sociala stadgan (Hedlund Thulin 2008:144-145). Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna består av 54 artiklar och är uppdelad i ett antal avdelningar vilka berör värdighet, frihet, jämlikhet, solidaritet, medborgarnas rättigheter och rättsskipning. Stadgan uttrycker starkt EU:s förhållningssätt till alla människors fri- och rättigheter vilket är att varje människa har rätt till dessa. En avdelning rör medborgarnas rättigheter och rör främst bestämmelser kring rösträtt och insyn i den politiska strukturen, därför kommer det avsnittet inte tas hänsyn till här (EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna).

I stadgans första avdelning slås fast att alla människor har rätt till liv, att ingen får dömas till döden, att varje människa har rätt till fysisk och mental integritet, att ingen får utsättas för tortyr och att tvångsarbete och slaveri är förbjudet. I avdelning två talas om alla människors rätt att utöva sin religion, privat och i gemenskap med andra, allas rätt till yttrandefrihet, utbildning och egendom. Artikel 18 i samma avdelning talar om rätten till asyl, och att denna ska gälla enligt ”Genèvekonventionen av den 28 juli 1951 och protokollet av den 31 januari 1967 om flyktingars rättsliga ställning och i enlighet med fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt” (EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna). Genèvekonventionen är alltså av stor betydelse i hur EU ser på flyktingars rättigheter. Bland annat slår denna fast att en flykting är en person “som flytt sitt land i välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk

uppfattning, och som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet...” (Genèvekonventionen, artikel 1). Vidare talar stadgan om jämställdhet mellan kvinnor och män, alla människors likhet inför lagen och alla människors rätt till hälsovård och social trygghet. Stadgan liknar i stort FN:s allmänna förklaring av mänskliga rättigheter.

2.2 FN:s allmänna förklaring av mänskliga rättigheter

1948 skapades den deklaration av mänskliga rättigheter som idag är ratificerad av 191 länder och vars principer ses som grundläggande och universella för synen på alla människors fri- och rättigheter.

Samtliga EU-länder har ratificerat deklarationen (Human Rights by Country). I FN-stadgan från 1945 slås fast att ett av FN:s ändamål är att främja respekten för mänskliga rättigheter på ett internationellt plan. Man kan säga att FN-stadgan har gett upphov till ett mellanstatligt arbete vad gäller mänskliga rättigheter, vilket i sin tur bland annat har lett till skapandet av förklaringen om mänskliga rättigheter (Fisher 2005:15,17). I likhet med EU:s stadga talar FN:s deklaration också om samtliga punkter jag har valt att ta upp i föregående avsnitt. Politiska, medborgerliga, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter innefattas i förklaringen. Förklaringen slår också fast att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna ”realiseras genom *den egna statens åtgärder* och det internationella samarbetet, med hänsyn tagen till varje stats organisation och resurser” (ibid:23, min kursivering). En stor skillnad mellan denna och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna är dock deras juridiska giltighet. FN:s deklaration är inte juridiskt bindande, och ett land som bryter mot någon eller flera av de artiklar som står nämnda i deklaration kan trots denna inte bli föremål för några repressalier från FN:s sida (FN-förbundet UNA Sweden, 2008, Fisher 2005:17).

2.3 Skyddsgrundsdirektivet

År 2004 beslutades i EU om en lägre gräns för vilka kriterier och omständigheter ett land måste ta hänsyn till i prövandet av en asylansökan. Denna överenskommelse fastställer att personer som förföljs av stater eller organisationer på grund av bland annat politiska åsikter, etnicitet, sexuell läggning eller religion, har rätt till skydd. Även risk för att utsättas för könsstympning är anledning att få flyktingstatus (Brostrand, Kerstin, 2004/Skyddsgrundsdirektivet 2004).

Direktivet utgör minimiregler för vilka skäl som ska gälla för att bevilja asyl. Enskilda medlemsländer kan alltså välja att tillämpa mer generösa bestämmelser

än de som Skyddsgrundsdirektivet anger (Skyddsgrundsdirektivet 2004). Enligt denna överenskommelse kan flyktingar som befunnit sig i ett ”säkert tredje land” på vägen till EU-landet de söker asyl i, nekats asyl enkom av denna anledning. Detta gäller även de som flyr från länder som generellt anses vara säkra (Kunz & Leinonen 2007:141). Direktivet var ett viktigt steg för ett närmare samarbete om migrations- och flyktingfrågor inom EU och syftar även till att definiera de olika begrepp som förekommer i Genèvekonventionen. Förutom flyktingar enligt Genèvekonventionen innefattar direktivet också personer med alternativt skydd (Brostrand, Kerstin, 2004/Skyddsgrundsdirektivet 2004).

3 Mänskliga rättigheter och flyktingpolitik – ett analysverktyg

EU bekänner sig alltså till mänskliga rättigheter och fastslår därmed att dessa bör värnas. Frågan är hur dessa ska tolkas - vad innebär mänskliga rättigheter? Gäller dessa endast unionens medborgare, eller spänner de över en bredare räckvidd?

Här uppstår en tolkningsproblematik och det bör definieras vilka dessa rättigheter omfattar och huruvida stater har ett ansvar och en skyldighet att säkerställa dessa normer och rättigheter för fler än de egna medborgarna. Det handlar om synen på vilket ansvar en stat kan anses ha. Därför följer här diskussioner kring staters ansvar i förhållande till normerna. Dels diskuteras ett traditionellt synsätt av mänskliga rättigheter, med ett *legalistiskt* fokus. Dels kommer resonemang föras kring en mer *moral-fokuserad* syn på begreppet. Dessa diskussioner föregås av en kort redogörelse kring ansvarsbegreppet.

Två analysverktyg kommer också att skapas utifrån två olika tolkningar av dessa normer - två olika idealtyper; en maximalistisk och en minimalistisk. I framtagandet av dessa idealtyper har jag tagit hänsyn till några olika aspekter. Det första gäller synen på ansvar, om detta är universalistiskt eller mer begränsat. Detta anknyter också till begreppen *partialism* och *impartialism*, och vad en rättfärdig flyktingpolitik innebär enligt dessa synsätt. Detta berör då särskilt möjligheten för människor att ta sig till en viss stat för att söka asyl. Alltså, ett mer vidsträckt ansvar förutsätter att det finns möjlighet för människor utanför landet att resa dit. En annan viktig aspekt är synen på berättigande till asyl, alltså vilka kriterier som ska gälla för att en asylansökan ska bli accepterad. Dessa kriterier skiljer sig i princip inte åt alls, huvudfokus ligger således på ansvarssynen. I avsnittet kommer jag även diskutera olika normativa logiker och de perspektiv som kan ge olika svar på den inledande frågeställningen, trots samma värderingar.

3.1 Normativa logiker

Vi kan alltså dels ha synpunkter på räckvidden av mänskliga rättigheter, vilka dessa gäller och vilket ansvar en stat har. Men vi kan också titta på frågan utifrån normativa logiker. Trots samma värderingar och tolkningar kan frågan få olika svar beroende på vilken normativ logik vi väljer.

Deontologi innebär att man sätter plikten främst, konsekvensen spelar ingen roll. Med valda värderingar i fokus handlar det om att agera enligt dessa. Det finns således vissa, på förhand bestämda, plikter som måste respekteras. Alla handlingar har ett egenvärde och är i sig goda eller onda. Kränks dessa värderingar av en typ

av handlande är denna handling fel, oavsett konsekvens. Det är viktigt att dessa plikter grundar sig på någon form av universell värdering (Sjölin 2005:19-20). En slutsats i det aktuella fallet skulle kunna vara att EU tar hänsyn till de värderingar som unionen ger uttryck för, ur en deontologisk synvinkel, även om konsekvenserna som följer inte gör det.

Enligt konsekvensialismen däremot mäts alla handlingars värde utifrån vilka konsekvenser de får och tydligt utformade värderingar som ligger till grund för att avgöra om en handling är god eller ond är nödvändiga. Poängen är att en god handling är en handling som bidrar till den samlade nyttan i samhället. Teoretiskt går det alltid att genom så kallade nyttokalkyler avgöra vilken handling som är den bästa i en viss situation (Sjölin 2005:20). Inom konsekvensialismen har handlingar inget egenvärde, det är deras konsekvens som bestämmer om de är goda eller onda. Begreppet målen helgar medlen är något som stämmer mycket väl överens med ett konsekvensialistiskt tankesätt (Badersten 2006:114).

Jag har inte valt att utgå från någon av dessa normativa logiker, då ingen av de två går att helt utgå ifrån. Sanningen bör ligga någonstans däremellan, och ett handlandes värde i form av gott eller ont bör rimligen vara situationsbetingat. Däremot finner jag det vara av intresse att diskutera idealtyperna, som ska syfta till att fungera som analysverktyg, utifrån dessa normativa logiker.

3.2 Ansvarsbegreppet

Man kan tala om två olika typer av ansvar, *responsibility* och *accountability*.

Responsibility har en moralisk grund och ställer krav på maktutövarna, eller de som står ansvariga och är förknippat med förpliktelser. Att ha ett ansvar, i denna bemärkelse, kräver att innehavaren kan svara för varför denna har gjort något. *Accountability* däremot är ansvar i den bemärkelsen att maktutövarna kan ställas till svars för sina agerande och är ansvariga inför någon. Detta ställer inga krav på att maktutövarna ska ha något djupare moraliskt ansvar. Det är helt enkelt ansvarsutkrävande enligt uppdrag och mål. *Responsibility* kan alltså sägas ha en mycket djupare mening, och vara av en mer komplex art (Badersten 2002:26-27, Bexell 2005:66, 73). *Responsibility* i kontexten av upprätthållandet av mänskliga rättigheter innebär således ett mer vidsträckt ansvar, såtillvida att det även innehåller ett moraliskt förpliktigande. Att ta ett sådant moraliskt ansvar innebär däremot inte att någon lagligen kan stå till svars för ageranden på detta område. Talar vi om ansvar med termen *accountability* däremot, blir synen en annan. Ett sådant perspektiv innebär en snävare syn på ansvaret eftersom att stater och de styrande enbart har ansvar för det de rent juridiskt kan ställas till svars för.

3.3 Mänskliga rättigheter – vems ansvar?

Mänskliga rättigheter finns till ”för att reglera det ojämlika maktförhållandet mellan staten och den enskilda individen” (Hedlund Thulin 2008:84). Begreppet har en lång historia och kan sägas ha påbörjats under antiken, utifrån uppfattningen om naturrätten (Spång 2009:122). Enligt denna finns rättigheter som alla människor har rätt till, oberoende av om dessa är lagstadgade eller inte. Dessa rättigheter är medfödda och gäller alla (Donnelly 1989:89-90).

I denna traditionella uppfattning av naturrätten ingick inte människors rätt gentemot staten, sådana tankar kom först i slutet av medeltiden och förespråkades inte minst av John Locke som också låg bakom idén om samhällstraktatet (Spång 2009:122, Hedlund Thulin 2008:15.) Samhällstraktatet innebar att medborgarna överlät makt åt de som styrde landet för att i gengäld åtnjuta ordning och säkerhet. Inte minst skulle medborgarna garanteras vissa fri- och rättigheter. Traditionellt kan sägas att mänskliga rättigheter var en angelägenhet stat och medborgare emellan, och ingripande från andra stater var uteslutna. Detta är dock en uppfattning som radikalt förändrades i samband med andra världskriget och förintelsen. Ett sådant brott mot mänskligheten gjorde att uppfattningen om mänskliga rättigheter som en internationell angelägenhet blev intressant (Hedlund-Thulin 2008:15-16). Sedan krigets slut innebär mänskliga rättigheter ett mellanstatligt skydd i den bemärkelsen att dessa vilar på folkrättslig grund och på så sätt kan stater som på något sätt inskränker de egna medborgarnas mänskliga rättigheter sägas begå ett brott mot folkrätten (Fisher 2005:13). Trots att ansvaret för att upprätthålla mänskliga rättigheter i ett land ligger hos staten innebär kränkningar mot dessa rättigheter att bryta mot ett avtal man slutit med andra stater, och detta kan på så sätt få internationella påföljder. Även om den enskilda staten främst har ansvar för att rättigheterna upprätthålls för de egna medborgarna (Hedlund Thulin 2008:81-82) har detta tankesätt på senare år vidgats något. Idag erkänner de flesta demokratier medborgerliga rättigheter till alla som befinner sig på landets territorium. Alltså gäller rättigheterna ofta inte bara en stats medborgare. Detta gäller dock i de flesta fall inte politiska val, och även andra rättigheter kan vara inskränkta (Spång 2009:130). De mänskliga rättigheterna kan sägas vara universella, eftersom att de hävdar alla människors lika rätt till hänsyn och respekt. Just universaliteten är omdiskuterad, bland annat ur en kulturrelativistisk aspekt. Mänskliga rättigheter och kulturella olikheter kan anses vara inkompatibla men det kan också hävdas att alla människor oavsett kultur är i behov av rättigheter som utgör möjligheten för att leva ett värdigt liv (Namli 2005:291-292).

Trots den traditionella och allmänna uppfattningen om att mänskliga rättigheter är något som ska respekteras i relationen mellan staten och individen, med visst internationellt engagemang om rättigheter kränks, finns resonemang kring att stater borde ha ansvar för fler än människorna på det egna territoriet. Exempelvis för Jack Donnelly ett sådant resonemang i sin bok *Universal Human Rights in Theory & Practice*. Om de mänskliga rättigheterna gäller alla och envar, vilket de gör enligt resonemanget att de är rättigheter man helt enkelt har för att man är människa, borde det finnas en slags moralisk plikt hos *alla* människor att försvara dessa, även om ansvaret först och främst ligger hos staten (Donnelly 1989:235-236).

3.4 Ett mer vidsträckt ansvar

Det finns alltså, som diskuterats i föregående avsnitt, en grundläggande uppfattning om att mänskliga rättigheter är en angelägenhet stat och individ emellan. Men som också nämndes kan resonemang föras kring huruvida ansvaret bör vara mer vidsträckt än så. Man skulle kunna tala om den *moraliska* aspekten av begreppet mänskliga rättigheter, snarare än bara den *legalistiska*. Jag har i detta avsnitt för avsikt att utveckla den moraliska synen på begreppet, och koppla det till uppsatsens inledande frågeställning.

I de konventioner som rör mänskliga rättigheter är dessa ofta kopplade till ”alla människor” eller ”var och en”. En tolkning av detta bör således vara, precis som Donnelly resonerar, att rättigheterna gäller alla människor. I anslutning till detta kan också hävdas att stater har ansvar för att dessa rättigheter upprätthålls för fler människor än de i det egna landet. Här kan vi tala om det moraliska ansvaret, vilket skiljer sig från resonemanget kring det legalistiska ansvaret. Den legalistiska uppfattningen om vem som har ansvar för att upprätthålla de mänskliga rättigheter må hävda att ansvaret ligger mellan stat och medborgare, men en moralisk aspekt på frågan säger något annat. Ett sådant perspektiv gör att vi kan efterfråga ett mer vidsträckt ansvar från de stater som bekänner sig till mänskliga rättigheter.

I och med att en stat ratificerar exempelvis FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, och på så sätt bekänner sig till dessa rättigheter, ger den uttryck för vilka värden som bör värnas. En sådan stat borde då också i sin politik göra det möjligt att detta efterlevs. Det vill säga, den politik som förs av en stat bör spegla de värderingar som tas upp i den ratificerade förklaringen, då även statens flyktingpolitik. Ett rimligt argument mot detta är exempelvis att en stat inte alls är ansvarig för att göra allt som kan göras för att infria dessa rättigheter för så många som möjligt, utan att detta ansvar bara sträcker sig så långt som statens gränser, enligt den traditionella synen på mänskliga rättigheter. Man skulle dock kunna argumentera för att ansvaret borde vara mer vidsträckt. Det finns som nämnt tidigare en uppfattning om att människor som finns inom landets gränser, men som inte är medborgare, bör berättigas de mänskliga rättigheter staten bekänner sig till. Vad är det som säger att gränsen för vilka människor staten väljer att skydda borde dras vid de geografiska gränserna? Har staten därtill en flyktingpolitik, enligt vilken man faktiskt tar emot människor i behov av skydd, skulle man också kunna hävda att denna stat har en vidsträckt syn på ansvar. Skulle staten bara vara ansvarig för de egna medborgarna och de som befinner sig inom landets territorium, finns det ju ingen anledning att ha en flyktingpolitik överhuvudtaget. Då är alla människor som inte är medborgare eller geografiskt på plats utanför statens ansvarsram och att då ta emot flyktingar från andra länder borde vara ologiskt. Men då många länder inte fullt ut resonerar på det sättet så finns det alltså i många länder en tanke om ansvar för fler människor än just de egna medborgarna. Att då mena att en stat skulle kunna ha ansvar för fler än de egna medborgarna eller de människor som befinner sig på någon av medlemsländernas territorium, borde inte vara helt orimligt.

Frågan kring ansvar är alltså komplex, och olika meningar råder kring hur vi bör uppfatta detta. Diskussionen kring ansvaret är viktig i framtagandet av de olika idealtyperna. Olika syn på ansvarsfrågan ger naturligtvis olika utfall vad gäller flyktingpolitik, varför det finns behov av att skapa två olika idealtyper. Av denna anledning finner jag det rimligt att göra en distinktion mellan den maximalistiska och den minimalistiska idealtypen genom att ge dem olika förhållningssätt till ansvarsfrågan.

3.5 En maximalistisk idealtyp

3.5.1 Ansvar och impartialism

I den maximalistiska idealtypen för hur en rättfärdig flyktingpolitik bör se ut, utgår jag från att en vidsträckt syn på ansvarsfrågan är att föredra, vilket innebär att en stat bör ha ansvar för att fler än de egna medborgarna har rätt till de mänskliga rättigheter man bekänner sig till. Detta med hänvisning till diskussionen om staters ansvar i föregående avsnitt.

Här talar vi alltså om ansvarsbegreppet i termen *responsibility*. Ansvaret för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna ligger inte bara i det traditionella förhållningssättet, utan är mer vidsträckt och moraliskt betingat. Vi har här alltså en moralisk förståelse av ansvarsbegreppet.

I avsnittet talar jag om stater och länder, och då menas de stater och länder som bekänner sig till mänskliga rättigheter, antingen i form av FN:s allmänna deklaration eller EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

Matthew Gibney diskuterar i sin bok *The Ethics and Politics of Asylum* begreppet *impartialism* i kontrast till *partialism*, det senare begreppet ämnar jag gå in på i nästa avsnitt. Enligt ett impartialistiskt synsätt är stater världsomfattande moraliska aktörer och dessa har ett moraliskt ansvar att visa samma hänsyn till alla människors intresse – oavsett om dessa är medborgare eller inte. Stater har alltså enligt impartialismen ansvar för att tillgodose människors behov, oavsett nationell tillhörighet (Gibney 2004:59-60). Den enda legitima flyktingpolitiken är således den som visar lika hänsyn till medborgares och flyktingars intressen (Gibney 2004:23). Enligt impartialistiska debattörer har stater ingen rätt att begränsa rättigheter till att enbart gälla de egna medborgarna eller ens invånare som befinner sig inom landets gränser. Ett sådant synsätt, menar de, är inte kompatibelt med att se alla människor som jämlikar (Gibney 2004:69). För att ett lands flyktingpolitik ska betraktas som rättfärdigt ska ansvaret vara universellt och även inbegripa människor som inte finns inom statens gränser.

3.5.2 Kriterier för beviljad asyl

En maximalistisk tolkning av de normer vi har valt att utgå från skulle kunna se olika ut. Å ena sidan kunde hävdas att en maximalistisk idealtyp borde ta hänsyn till varje artikel i stadgan, och bland annat innebära att flyktingstatus borde ges även åt de personer som exempelvis nekas fri grundskoleutbildning i hemlandet.

Å andra sidan kan en sådan syn på flyktingpolitiken verka orimlig, varför man skulle kunna argumentera för att tolkningen istället endast borde innebära att ta hänsyn till de ”livsnödvändiga” rättigheterna. Man kan här tala om de grundläggande rättigheterna, rättigheter som kan sägas vara nödvändiga för att andra rättigheter ska kunna infrias. Då talar man om förbudet mot diskriminering, rätten till liv, förbudet mot slaveri och förbudet mot tortyr (Hedlund Thulin 2008:31). En rättfärdig flyktingpolitik borde även innebära att ta hänsyn till 1951 års Genèvekonvention som slår fast att en flykting är en person: “som flytt sitt land i välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning, och som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet...” (Genèvekonventionen, artikel 1). Ytterligare en viktig del av konventionen är principen om non-refoulement. Denna innebär att en stat inte får skicka tillbaka en flykting till ett land där denne riskerar förföljelse (Genèvekonventionen, 1951).

3.5.3 En maximalistisk idealtyp och normativa logiker

Naturligtvis går det inte att knyta detta perspektiv till enbart en viss normativ logik, och hävda att detta vore att föredra utifrån olika perspektiv. Hur konsekvens- eller pliktetikern väljer att se på saken grundar sig i deras värderingar.

Trots detta finner jag det möjligt och intressant att diskutera hur frågan kan ses utifrån de olika normativa logikerna. Ur ett konsekvensetiskt perspektiv skulle det bredare ansvarstänkandet vara naturligt. Att uppnå ökad nytta för så många människor som möjligt är en grundläggande tanke inom konsekvensialismen. Möjligen är det den bredare tolkningen som är att föredra ur ett karaktärsetiskt synsätt. Enligt karaktärsetiken går det inte att fördöma eller tillåta vissa typer av handlingar, varje beslut måste sättas i förhållande till den specifika situationen. Först då kan det avgöras vilket handlande som är rätt eller fel. Istället för att hänvisa till olika principer att ta hänsyn till i en situation, gör karaktärsetikern sitt val av handling utifrån vilken handling som är ”den rätta” i den aktuella situationen. Det handlar också om individens strävan efter att vara en god människa (Badersten 2006:119-121). Utifrån ett sådant tankesätt kunde hävdas att en bredare tolkning borde göras gällande, då detta skulle innebära goda handlingar för ett större antal människor. Huruvida ett deontologiskt perspektiv skulle föredra en bredare tolkning kan också diskuteras. Pliktetiken avser ju att handla enligt vissa plikter, oavsett konsekvensen, vilket skulle kunna ses som ett argument för att pliktetikern skulle föredra en bredare tolkning. I sådana fall behöver vi inte ta någon hänsyn till de konsekvenser denna skulle kunna leda till, som minskad säkerhet eller sämre ekonomi, vilket skulle kunna vara en del av den

karaktärsetiska diskussionen. Utöver detta finns det inte mycket mer som talar vare sig för eller mot en bredare tolkning, enligt deontologin.

3.5.4 Sammanfattning – en maximalistisk idealtyp

En maximalistisk tolkning av de normer vi tidigare tagit upp för att skapa ett analysverktyg, skulle alltså innebära en generös flyktingpolitik från en stats sida. En ideal flyktingpolitik, grundat på de värden som ges uttryck för i EU:s stadga för de grundläggande rättigheterna eller FN:s förklaring av de mänskliga rättigheterna med en maximalistisk tolkning, bör ge flyktingstatus och bevilja asyl åt de människor som inte har tillgång till de så kallat livsnödvändiga grundläggande fri- och rättigheter som är uppräknade i stadgan. Detta skulle då innefatta rätten till liv, förbud mot tortyr, tvångsarbete och slaveri. En maximalistisk tolkning borde ge vid hand att länder som bekänner sig till de mänskliga rättigheterna bör ge asyl åt de personer som riskerar att dödas eller utsättas för slaveri, tortyr eller våld, på grund av bland annat politisk tillhörighet, religion, etnicitet, kön eller sexuell läggning i sina hemländer (Hedlund Thulin 2008:31). Eftersom att ansvaret enligt ett maximalistiskt perspektiv sträcker sig utanför de egna gränserna bör det också vara fullt möjligt för dessa personer att på lagligt vis resa till en stat för att söka asyl. En stat som bedriver en flyktingpolitik som garanterar skydd för de som utsätts för eller riskerar att utsättas för förföljelse av ovannämnda anledningar, men som inte gör det möjligt för dessa att på ett lagligt sätt ta sig till staten skulle alltså inte agera rättfärdigt, enligt ett maximalistiskt perspektiv. Detta skulle även innebära krav på flyktingdefinitionen i staten, det skulle behövas ett minsta antal kriterier som ett land måste ta hänsyn till i behandlandet av en asylansökan. Vidare vore det också rimligt att den asylsökande kan välja vilket land han eller hon ska söka asyl i, med hänvisning till underlättande av familjeåterföreningar och möjlighet till integration.

3.6 En minimalistisk idealtyp

3.6.1 Ansvar och partialism

Precis som i en maximalistisk tolkning bör de grundläggande rättigheterna vara skäl till berättigandet av flyktingstatus. Distinktionen mellan de två idealtyperna ligger som sagt främst i ansvarsdimensionen.

En minimalistisk tolkning av de mänskliga rättigheterna och hur dessa ska appliceras, låter jag ansluta till den traditionella uppfattningen om de mänskliga rättigheterna. Nämligen den att ansvaret för att upprätthålla dessa rättigheter ligger hos den enskilda staten, mot dess medborgare och ofta även de som

befinner sig i statens territorium men saknar medborgarskap. Vi kan här tala om begreppet *accountability* snarare än *responsibility*.

Ann Dummett, författare till flera verk om migrationslagstiftning, skriver i en text om migration och mänskliga rättigheter enligt naturrätten bland annat om vad hon menar är en traditionell syn på staters ansvar för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna. Dummett menar att fokus i migrationsfrågor ofta är på den egna staten och dess medborgare, snarare än universella rättvisepprinciper. Traditionellt blir alltså mänskliga rättigheter istället medborgerliga rättigheter vilket är något som Dummett är mycket kritisk mot. Trots detta menar Dummett även att traditionen har ändrats något i den bemärkelsen att många stater ser som sin uppgift att upprätthålla mänskliga rättigheter för alla invånare, oavsett medborgarskap. Men likväl är det historiska perspektivet just sådant att mänskliga rättigheter är en angelägenhet stat och medborgare emellan (Dummett 1992:170-173).

Enligt partialismen, motsatsen till impartialismen som togs upp i förra avsnittet, är stater kulturella samhällen vars medborgare, från generation till generation bildar grunden. En stats självbestämmanderätt rättfärdigar att prioritera de egna medborgarnas intressen framför flyktingars. Ett sådant synsätt försvarar alltså att stater ska kunna styra vem som får och vem som nekas inträde till staten. Partialisten resonerar som så att kulturen är nödvändig för människan och samhället. Människan är en kulturell varelse vars identitet är kopplad till hennes kultur. En stat har en moralisk rätt att skydda sin integritet och låta sin kultur fortleva utan influens av ”utomstående” (Gibney 2004:23-25). Det finns många riktningar och meningsskiljaktigheter inom partialismen, men något grundläggande är ändå tron att stora migrationsströmmar riskerar att störa den kultur som råder i ett samhälle. Utan rätten att kontrollera inflödet av människor kan medborgare i en nation inte skydda sin kulturella identitet (Gibney 2004:27-28,31). Trots detta är moraliska överväganden inte frånvarande för hur en stat bör bemöta flyktingars behov, enligt partialismen. Men en legitim flyktingpolitik ska reflektera statens medborgares värderingar och intressen, framför ”utomståendes”. Hur man ska veta vilka dessa värderingar och intressen är råder det dock olika meningar om. Vissa menar att dessa finns representerade av folkvalda – de åsikter som lyfts fram av politiska representanter en befolkning har valt är de som ska råda. Har folket valt representanter som förespråkar en mycket restriktiv flyktingpolitik, är detta rättfärdigt, då detta avspeglar medborgarnas intressen. Andra menar att en sådan uttolkning ska hämtas från det kulturella och att det är de underliggande uppfattningarna av vad medlemskap i ett samhälle betyder som ska avgöra (Gibney 2004:32-33).

Vad gäller den juridiska aspekten på migration finns det deklarerade rättigheter att lämna sin stat, men rätten att resa in i ett annat land saknas däremot. Stater har enligt exempelvis den allmänna deklarationen av mänskliga rättigheter ingen skyldighet att ta emot icke-medborgare, med undantag för människor i behov av internationellt skydd. Mänskliga rättigheter, så som de är utformade idag, lägger alltså ingen grund för öppna gränser på något sätt (Ghosh 2007:103-104). En stats självbestämmanderätt gör att denna kan besluta hur öppna gränser staten ska ha, och vilka som ska berättigas inträde. Det är en fråga om suveränitet

och hänger samman med frågan om ansvar (Battistella 2007:212-213). Detta är kompatibelt med det legalistiska perspektivet på ansvaret för mänskliga rättigheter.

3.6.2 Kriterier för beviljad asyl

Precis som enligt den maximalistiska idealtypen bör en rättfärdig flyktingpolitik, sett ur en minimalistisk tolkning, garantera skydd åt de människor på flykt som söker sig till staten i fråga, och som i sina hemländer inte har rätt till de grundläggande rättigheterna som diskuterats i föregående kapitel.

Nämligen rätten till liv, förbud mot tortyr, tvångsarbete och slaveri. Eftersom att det, som nämnts tidigare, i både EU:s stadga om grundläggande rättigheter och FN:s deklaration om mänskliga rättigheter tydligt framgår att flyktingars rättigheter ska tas hänsyn till i enlighet med Genèvekonventionen bör en rättfärdig flyktingpolitik ur ett minimalistiskt perspektiv även ta hänsyn till de krav som denna innebär. Samma definition av flyktingbegreppet som ges i konventionen ska gälla för att en flyktingpolitik ska betraktas som rättfärdig. Flyktingbegreppet enligt konventionen är ett minimikrav, en stat ska således kunna ha en mer generös flyktingdefinition än vad konventionen fastslår.

3.6.3 En minimalistisk idealtyp och normativa logiker

Även om den minimalistiska definitionen kanske inte bidrar till ”största möjliga nytta för största möjliga antal” skulle en konsekvensetik ändå kunna föredra den minimalistiska definitionen. Anledningen till detta är att det är konsekvenserna som räknas, och en konsekvensetik skulle kunna hävda att konsekvenserna av en maximalistisk flyktingpolitik är problematiska. Om vi har en minimalistisk flyktingpolitik är risken mindre för att vi tar emot för många flyktingar – något sådant är naturligtvis dock helt hypotetiskt. Ett deontologiskt perspektiv skulle å andra sidan troligen hålla fast vid det maximalistiska. Det konsekvensetikern skulle ta hänsyn till i föregående resonemang behöver deontologen inte alls tänka på, det är principerna som står främst. Karaktäretikern skulle kunna sympatisera med både den minimalistiska och maximalistiska definitionen. Denna är ju nämligen situationsbetingad och handlar mycket om individen och dennes intentioner. Eftersom att karaktäretikern vill göra det goda skulle hon kunna argumentera för den maximalistiska eftersom att denna hjälper fler personer, men hon skulle också kunna argumentera för den minimalistiska om hon menar att följderna av den maximalistiska flyktingpolitiken skulle innebära negativa konsekvenser för människorna den berör.

3.6.4 Sammanfattning – en minimalistisk idealtyp

Det som skiljer dessa synsätt åt är vilka detta ansvar gäller. En minimalistiskt rättfärdig flyktingpolitik ska garantera skydd åt de människor som kommer till eller befinner sig på statens territorium.

Möjligheterna för människor att ta sig dit är inte intressant enligt ett sådant resonemang. Eftersom att en stat primärt är ansvarig för sina egna medborgare och invånare krävs inte att flyktingpolitiken är utformad på ett sätt som möjliggör människors åtkomst till landet. Något ytterligare ansvar för människor utanför det egna territoriet finns alltså inte i en minimalistisk idealtyp. Så länge en flyktingpolitik är utformad på ett sätt där varje asylsökande som kommer till staten i fråga får sin ansökan prövad, och där flyktingstatus ges åt de människor vars grundläggande rättigheter inte respekteras i hemlandet, i enlighet med 1951 års Genèvekonvention, kan denna sägas vara rättfärdig enligt en minimalistisk definition.

4 EU:s flyktingpolitik

Som nämnt tidigare har jag valt att avgränsa området för EU:s flyktingpolitik till Schengenavtalet, som sedan 2005 även innefattar Frontex, ett organ som syftar till att främja samarbetet mellan EU-länder när det kommer till gränsbevakning (Frontex, 2004).

Schengenavtalet har stor betydelse för vem som kan komma till ett EU-land för att söka asyl. Avtalet inbegriper bestämmelser om visum, vilka som ska berättigas ett sådant, vem som kan få uppehållstillstånd, hur gränser kan passeras etc (Schengeninformation 2009). Dublinförordningen innehåller också viktiga bestämmelser som rör EU:s flyktingpolitik och jag har därför valt att även titta närmare på denna.

4.1 Bakgrund – EU:s flyktingpolitik

Flyktingpolitiken är något som under EU:s tidigare decennier inte fick någon större uppmärksamhet, det var först senare, under 80-talet som detta på allvar tog fart.

1985 skapades det första Schengenavtalet främst i egenskap av att avskaffa de interna gränserna för människor inom unionens gränser, men också för att kunna säkra de yttre gränserna. Avtalet har senare kommit att uppdateras (Hansen 2008:64, 66-68). På Europeiska rådets toppmöte i Tampere 1999 beslutade rådet att ett gemensamt asylsystem inom unionen stegvis skulle inrättas. I enlighet med detta beslut har ett antal lagstiftningar, direktiv och förordningar inrättats. De flesta syftar till att upprätta miniminormer och minimiregler för hur medlemsländer ska förhålla sig i flyktingfrågan (Hansen 2008:109, 136). Under toppmötet beslutade man även fyra områden att satsa på. Dessa gällde att införa samarbete med ursprungsländer, för att förebygga migration. Andra områden var att upprätta ett gemensamt asylsystem, att förebygga diskriminering genom att behandla tredjelandsmedborgare likadant som andra migranter och att förebygga irreguljär migration genom att genomföra ett mer effektivt migrationsförfarande (Kunz & Leinonen 2007:141). Det finns fler exempel på initiativ för att göra asyl- och flyktingpolitiken gemensam i unionen. Flyktingfonden som syftar till att fördela kostnader mellan medlemsländerna vad gäller flyktingmottagande och Eurodac, en databas där asylsökandes fingeravtryck sparas för att förhindra att dessa ska söka i mer än ett EU-land, är exempel på detta (Hansen 2008:136-137). Ett viktigt steg i mot en gemensam flyktingpolitik i unionen var Dublinkonventionen som ratificerades 1997, och infördes i första hand för att flyktingar inte skulle kunna söka asyl i mer än ett land. Enligt konventionen tillåts

asylsökande bara att söka i ett land – ett avslag i ett land är ett avslag i hela unionsområdet (Kunz & Leinonen 2007:140).

4.2 Schengenavtalet

Schengenavtalet, i vilket 25 länder ingår, utgörs av regler kring yttre och inre gränser inom EU, visering, asylansökan, rörelsefrihet, uppehållstillstånd, polisärt samarbete och utlämning (Schengenregelverket 1990, EU-upplysningen).

Avtalet skapades till en början för att göra en större rörelsefrihet inom EU möjlig, och innebär bland annat fri rörlighet för människor inom Schengenområdet. Tanken att avskaffa gränser inom området för att istället upprätta en gemensam yttre gräns har gjort detta möjligt. I studien kommer fokus vara på den del av Schengenavtalet som rör flyktingars möjlighet att komma till samt söka asyl i EU:s medlemsländer (Schengeninformation 2009).

I artikel 26 i Schengenavtalet finns bestämmelser som utgör det så kallade transportöransvaret. Detta innebär att transportören av en flykting står ansvarig för dennes återresa, om ett uppehållstillstånd inte beviljas. Dessutom ska transportören utsättas för sanktioner om den resande inte har beviljats visum (Schengenregelverket 1990). Alltså, för att en flykting lagligen ska kunna flyga eller resa med båt till ett EU-land måste denna ha giltigt visum.

Dessa bestämmelser gäller bara de personer som är medborgare i länder som finns med på Schengens så kallade viseringslista. En viseringslista finns gemensam för samtliga Schengenländer och är en lista på de länder från vilka medborgare behöver visum, för att resa till något av Schengenländerna (EU-upplysningen). De länder från vilka de flesta asylsökande kommer ifrån finns med på listan, vilken innefattar 131 länder (EU och flyktingar, 2009). För att beviljas visum måste den sökande visa upp giltigt pass, bekräfta att han eller hon har tillräckliga medel för att försörja sig under resan samt ha en giltig medicinsk reseförsäkring (Visum, 2010.). Medborgare i länder på viseringslistan måste beviljas ett visum om dessa lagligen ska kunna ta sig till ett EU-land.

4.3 Frontex

Som en del av Schengenavtalet skapades Frontex år 2005, ett organ som syftar till att underlätta gränsövervakning för de medlemsländer vars gränser utgör den så kallade yttre gränsen (Information Frontex, 2008).

Enligt den egna hemsidan består organets grundläggande uppgifter av att koordinera samarbetet med gränsbevakning. Framförallt ska organet ta fram riskanalyser och prioritera var Schengens resurser bäst ska användas för att skydda gränserna. Ytterligare en viktig uppgift är att utbilda medlemsländernas personal vid gränskontroller. På så sätt ska säkerheten vid gränserna bli starkare

och gränsvakterna ska få den utbildning som krävs för säker gränsbevakning. Vidare ska organet assistera medlemsländerna att ha den senaste teknologin kring gränsbevakning så att gränsvakterna ska kunna ”göra det jobb som européerna har anförtrott dem” (Frontex hemsida, min översättning). Slutligen tillhör det också organets uppgifter att förse medlemsländerna med resurser för att kunna utföra *joint return operations* (gemensamma återsändandeoperationer) (Frontex hemsida).

4.4 Dublinförordningen

Dublinkonventionen skapades 1990, men trädde först i kraft år 1997. Konventionen utvecklades 2003 och heter numera Dublinförordningen. Syftet med förordningen var främst att hindra asylsökande från att söka asyl i fler europeiska länder efter avslag i något av medlemsländerna (Kunz&Leinonen 2007:140). Sedan 2003 har principen om första asylland tillkommit, vilket innebär att en asylsökande måste söka i det första land han eller hon anländer till. Förordningen innebär också att endast ett EU-land är skyldigt att pröva en asylansökan. Får den sökande avslag i ett land, har inget annat land skyldighet att ompröva beslutet (Dublinförordningen 2003, Skeppholm 2006).

Bland annat fastslås att en flykting som inte innehar visum, ska beviljas att söka asyl i det land vars yttre gräns han eller hon först har passerat. Har däremot den asylsökande beviljats visum för inresa i ett land är detta land ansvarigt för att behandla dennes ansökan (Dublinförordningen 2003, artikel 6, 3). Enligt förordningen ska en asylsökande som har en eller flera familjemedlemmar med erkänd flyktingstatus i ett EU-land få sin ansökan prövad av det landet. Med familjemedlem menas den sökandes make, barn under 18 år, eller dennes mor eller far, om den asylsökande är under 18 år och ogift (Dublinförordningen 2003, artikel 4).

4.5 Kritik mot Schengenavtalet

Avtalet är inte sällan kritiserat för att utgöra problem för flyktingar. Flera flyktingorganisationer, som jobbar för ökade rättigheter för flyktingar och migranter, riktar kritik mot Schengenavtalet och hävdar att det skapar en mur som hindrar flyktingar från att söka skydd i EU.

Politiska partier i Sverige kritiserar också de delar i Schengenavtalet som berör flyktingar, främst kring möjligheterna för skyddssökande att lagligen ta sig till ett EU-land (Ceballos&Larsson 2007/Tönnes, Lisa, 2008). Kritiken från både flyktingorganisationer och partier berör flera delar av avtalet. I detta avsnitt tar jag därför upp de punkter i Schengenavtalet som anses vara problematiska.

Som nämnt tidigare finns en viseringslista med 131 länder, medborgare i dessa länder måste ha visum för att resa in i ett EU-land. Att ta sig till EU från ett land som finns med på viseringslistan är mycket problematiskt, eftersom kraven för att beviljas visum för många är svåra att uppfylla. Amnesty menar att kravet är ett hinder för många som ämnar söka asyl. Detta eftersom en ambassad inte tar hänsyn till den sökandes skyddsbehov samt att personer som flyr ofta inte har någon möjlighet att ta sig till en ambassad för att söka visum (Höijer 2001). Dessutom beviljas inte visum åt personer som misstänks vilja söka asyl i landet han eller hon vill resa till. Visum beviljas nämligen de som ämnar besöka landet för en begränsad period. Väcks misstankar kring att personen som söker visum i själva verket vill ta sig till EU-landet för att söka asyl där, kan visumansökan avslås (Rätten till asyl, Amnesty). Detta innebär att de illegala alternativen för att ta sig till ett EU-land är de enda återstående för många, vilket inte helt sällan innebär att ta hjälp av människosmugglare. Så många som 90 procent av de asylsökande tvingas fly med hjälp av illegala alternativ, enligt ECRE, en brittisk paraplyorganisation som jobbar för att stärka rättigheter för asylsökande i Europa (Hansen 2008:150). Att göra så är väldigt kostsamt och den som tar hjälp av människosmugglare tvingas ofta jobba i den informella sektorn för att kunna betala skulden. Kampen är att lyckas ta sig till ett EU-land. Väl där finns det möjlighet att söka asyl, men den lagliga vägen dit är i praktiken omöjlig, menar kritikerna (Råbergh 2007). Transportörsansvaret som tidigare nämnts är också föremål för kritik från Amnesty. Organisationen menar att det hindrar skyddsökande att ta sig till en säker plats och detta gör den lagliga resan till ett EU-land i princip omöjlig (Amnesty International 2009).

Ytterligare ett problem utgörs av det faktum att avtalet inte innebär något krav på att avtalsländerna uppfyller några krav vad gäller rättssäkerhet. Det kan innebära att en asylsökande i ett land får avslag, när det i ett annat land hade blivit beviljad ett uppehållstillstånd. På så sätt blir det en orättvis behandling och det finns även risk att detta faktum utnyttjas. Om ett land har rykte om sig att inte ha god rättssäkerhet innebär det naturligtvis att asylsökande försöker undvika detta land. Att ha dålig rättssäkerhet minskar alltså rimligen flyktingströmmen till det landet (Höijer 2001).

4.6 Kritik mot Frontex

Motivationen bakom organet är alltså att assistera medlemsländerna på olika sätt kring gränsbevakning, men många menar att det snarare finns till för att strypa invandringen till EU-länder. Frontex har också kritiserats för att ha återfört flyktingar som kommit in på europeiskt vatten så att dessa inte skulle ha möjlighet att söka asyl i ett EU-land (Küchler, 2010).

ECRE är kritiska till hur Frontex opererar. Organisationen menar att Frontex godtyckligt bedömer vilka som är illegala migranter och skickar tillbaka dessa till sina hemländer eller transitland, utan att dessa har fått söka asyl, vilket är en grov överträdelse mot en grundläggande rättighet. Vidare menar organisationen att EU

på så sätt lämpar över sitt ansvar på u-länder som ofta inte lever upp till de grundläggande rättigheter som EU säger sig bygga på (ECRE 2007:1-3 Adobe). Flyktingorganisationerna ifrågasätter Frontex agerande och huruvida detta är hållbart gentemot de grundläggande rättigheterna, allra främst vad gäller rätten till att söka asyl. Många pekar på det faktum att flera flyktingar avvisas innan de har chansen att söka asyl. Frontex fokuserar på att minska den illegala invandringen, men gör inget för att upprätthålla grundläggande rättigheter, menar flera av organisationerna. Antalet asylsökande i EU har minskat och flyktingorganisationerna befarar att anledningen till minskningen är att fler människor nekas rättigheten att söka asyl, och att många av dessa är människor på flykt med skyddsskäl. Enligt ECRE hade 48% av de asylsökande på Malta sedan 2002 flyktingskäl, vilket för många i organisationerna är ett tecken på att många personer som skickats tillbaka utan chans till att söka asyl också har haft sådana skäl. År 2008 lade överhuset i Storbritannien fram en förfrågan av Frontex där man bland annat föreslog att det bör undersökas vilka kategorier av migranter som stoppas vid gränserna (Tønnes 2008). I det brittiska överhusets förfrågan underströks även ogillandet av Frontex agerande som substitut av medlemsländernas egna gränsövervakning, något organet inte är menat att göra. Överhuset efterlyste även ökad transparens i organisationen (Inquiry House of the Lords 2008:27-28, 31).

4.7 Kritik mot Dublinförordningen

Den kritik Dublinförordningen utsätts för handlar inte minst om bestämmelserna sedan 2003 som innebär att endast ett land är skyldigt att pröva en asylansökan. Ett avslag på en sådan i ett EU-land innebär alltså avslag i alla EU-länder. Detta anses vara problematiskt inte minst eftersom att olika länder är olika generösa med att ge flyktingstatus (Skeppholm 2006).

Organisationer som Amnesty och ECRE (the European Council on Refugees and Exiles) har till och med jämfört att söka asyl i Europa med att delta i ett lotteri, det gäller för den asylsökande att ha tur med vart denne får sin asylansökan prövad (Dublinförordningen & Eurodac). Vidare har kritik riktats mot principen om säkert tredje land. Principen innebär att om en flykting på vägen till det EU-land han eller hon ämnar söka asyl i, har befunnit sig i ett land där denne skulle kunna söka asyl, kan denne skickas dit. Kravet är att landet i fråga skulle vara säkert för flyktingar. Kritiken här gäller att en sådan princip strider mot bestämmelser att alla har rätt till att få sin asylansökan prövad i ett EU-land. Utöver detta finns det en risk att principen om non-refoulement, som innebär att det är förbjudet att skicka en person till ett område där denna riskerar att bli utsatt för tortyr eller bli avrättad, inte tas hänsyn till (ECRE 2006, Migrationsverket).

5 EU:s flyktingpolitik – maximalistisk eller minimalistisk?

I detta avsnitt ämnar jag analysera det material som tagits upp i studien gentemot de analysmodeller jag tagit fram.

5.1 EU:s flyktingpolitik och den maximalistiska idealtypen

Den maximalistiska definitionen av en rättfärdig flyktingpolitik är naturligtvis generös. I en maximal definition borde man inte bara garantera de asylsökande med flyktingskäl skydd, men också göra det möjligt för dessa att på ett lagligt sätt ta sig till landet. I denna definition ses nämligen ansvaret för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna som vidsträckt. Det gäller alltså inte bara relationen stat – individ. I fallet EU bör dessutom tas hänsyn till rätten att välja land för sin ansökan.

EU:s flyktingpolitik är utformad på ett sådant sätt att de grundläggande krav som tagits upp tidigare måste tas hänsyn till när ett land prövar en asylansökan, vilket jag återkommer till mer detaljerat i nästa avsnitt. Sett till de kraven lever EU:s flyktingpolitik till viss del upp till den maximalistiska definitionen. Men om EU:s flyktingpolitik skulle vara rättfärdig enligt den maximalistiska idealtypen, borde ansvaret för att upprätthålla de mänskliga rättigheterna sträcka sig längre än unionens yttre gränser. En person i behov av internationellt skydd bör på lagligt vis få lov att resa till ett EU-land för att söka asyl. Detta är enligt EU:s flyktingpolitik idag inte möjligt. För medborgare i 131 av världens länder krävs visum för att resa till ett EU-land, och för att beviljas ett sådant visum finns krav som måste uppfyllas av den sökande. Att uppfylla dessa krav är för många av de som flyr omöjligt. En kvinna som flyr från sin landsortsby med sina två döttrar för att dessa ska undgå könsstympning måste visa upp giltigt pass, en medicinsk reseförsäkring och kunna bekräfta att hon har ekonomiska medel för att försörja sig själv och sina döttrar under tiden för deras resa. Skulle denna kvinna ha möjlighet att göra så, skulle hennes visumansökan med stor sannolikhet ändå avslås. Det räcker med en misstanke hos tjänstemännen på ambassaden att kvinnan ämnar söka asyl för att dessa ska neka henne visum. De återstående alternativen är att ta hjälp av människosmugglare eller att resa med falska dokument. Trots påtryckningar från många flyktingorganisationer och i vissa fall även politiska partier, visar unionen inga tecken på att vika sig i frågan.

Utöver detta finns bestämmelser som gör att de asylsökande som lyckas ta sig till ett medlemsland inte har möjlighet att välja vilket land hon eller han ska söka asyl i. Principen är nämligen den att landet som utfärdat visum ska vara ansvarig för ansökan, men eftersom att många asylsökande inte har visum måste asyl sökas i det första landet personen kommer till, vilket inte alltid är önskvärt.

Vi kan alltså konstatera att EU:s flyktingpolitik inte är utformad på ett sätt som kan anses vara rättfärdigt ur ett maximalistiskt perspektiv. Å andra sidan kan konsekvenserna av ansvarsdimensionen diskuteras. Dels vilka praktiska åtgärder detta skulle innebära, och i anslutning till det vad dessa skulle leda till. Skulle gränserna öppnas helt, exempelvis, skulle detta troligen leda till slutet för välfärdsstaten, menar Matthew Gibney. De stora påfrestningar ett sådant öppnande skulle innebära, tror Gibney, skulle underminera social rättvisa och jämlikhet inom staten. Till viss del leder en impartialistisk applicering på flyktingpolitiken till att underminera av staters självbestämmanderätt (Gibney 2004:71-72, 230). Huruvida det är positivt eller negativt att unionen inte lever upp till en sådan idealtyp är alltså inte självklart.

5.2 EU:s flyktingpolitik och den minimalistiska idealtypen

Den stora skillnaden mellan den minimalistiska och maximalistiska idealtypen är som nämnt tidigare ansvarsdimensionen. Medan en maximalistisk definition av en rättfärdig flyktingpolitik innebär att denna bidrar till att ta ansvar för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna för fler än de egna invånarna, innebär den minimalistiska att flyktingpolitiken bidrar till att ta hand om de människorna som finns på det egna territoriet.

Den traditionella aspekten på mänskliga rättigheter, som presenterats tidigare, ger stöd åt ett sådant ställningstagande och är dessutom enligt bland andra Dummett, allmänt vedertaget när det kommer till migrationsfrågan. Även ur ett partialistiskt perspektiv är det rättfärdigt för en stat att värdera sina egna medborgares intressen högre än ”utomstående”. Om medborgarna vill ha en mycket restriktiv flyktingpolitik, exempelvis, är det också vad staten ska erbjuda.

I den minimalistiska definitionen, liksom den maximalistiska, handlar det om att ta hänsyn till de grundläggande rättigheterna och Genèvekonventionen, något som vi i föregående avsnitt redan konstaterat att EU:s flyktingpolitik gör. I en rättfärdig flyktingpolitik enligt den minimalistiska definitionen ska flyktingstatus ges åt de som utsätts för eller riskerar att utsättas för förföljelse på grund av ett antal nämnda anledningar. Bland dessa finns könsförtryck, etnicitet, religion, sexuell läggning och politisk uppfattning. Dessa anledningar berättigar idag asylsökande att få sin flyktingstatus prövad, vilket dock inte betyder att den nödvändigtvis beviljas. Sedan 2004, i och med Skyddsgrundsdirektivet, måste varje EU-land ta hänsyn till dessa anledningar i sin behandling av asylansökningar. De personer EU bör ta ansvar för enligt definitionen är de

personer som finns på unionens territorium. Eftersom att EU:s medlemsländer är obligerade att pröva de asylansökningar som görs och att det i unionens gemensamma flyktingpolitik finns krav på att flyktingstatus ges åt de personer som i hemländerna nekas någon av de grundläggande rättigheterna, bedriver unionen en rättfärdig flyktingpolitik enligt den minimalistiska idealtypen.

Problematiken som uppstår i jämförelsen mellan EU:s flyktingpolitik och den maximalistiska idealtypen vad gäller möjligheten för människor från länder med viseringstvång att lagligen ta sig till EU, blir inte alls aktuell här. Enligt en minimalistisk idealtyp har EU bara ansvar för de som finns på unionens territorium, och att EU:s flyktingpolitik innebär hinder för människor att ta sig till unionen för att söka skydd är helt ovidkommande. De människorna är inte under EU:s ansvar.

Vad som kan uppfattas som problematiskt dock är själva utgångspunkten, i synnerhet då vad gäller partialismen. Denna bidrar nämligen inte med mycket kritik mot främlingsfientlighet, exempelvis. I många demokratier, EU:s medlemsländer är inget undantag, finns en fientlighet mot flyktingar och invandrare. En sådan fientlighet berättigas och rättfärdigas till viss del av det partialistiska perspektivet. Så länge en sådan uppfattning ses som den övergripande, som befolkningen delar, är denna accepterad och bör ligga till grund för landets migrations- och flyktingpolitik.

5.3 Valet mellan ytterligheterna

Huruvida EU:s flyktingpolitik kan anses vara rättfärdig beror naturligtvis på vad vi lägger i begreppet rättfärdig. Så länge vi begränsar ansvaret till att gälla unionens egna medborgare och de som befinner sig på territoriet och att ett visst antal kriterier fylls för att ett flyktingbegrepp ska vara riktigt, kan denna sägas vara rättfärdig.

Har vi däremot en bredare syn på vilket ansvar unionen bör ha blir svaret ett annat. Om vi tittar på hur EU:s flyktingpolitik ser ut idag kan vi å ena sidan konstatera att det finns många människor som på olika sätt av EU:s egen politik hindras från att ta sig innanför unionens yttre gränser, vilket naturligtvis kan uppfattas som problematiskt. Å andra sidan kan vi fråga oss vad konsekvenserna av vad förändringen av något sådant skulle innebära. Precis som Gibney konstaterat finns det en risk i det impartialistiska synsättet, där flyktingars och medborgares intressen ska väga lika tungt i en stats politik. Men kanske finns det också ett slags mellanting mellan dessa ytterligheter, den maximalistiska idealtypen med ett impartialistiskt synsätt och den minimalistiska idealtypen med ett partialistiskt synsätt. För visst innebär det partialistiska perspektivet också problem, som vi tidigare konstaterat. Inte minst när det kommer till att detta kan legitimera en främlingsfientlig politik. Antingen ser man inga problem i hur EU:s flyktingpolitik ser ut idag, eller vore det önskvärt med ett möte mellan det maximalistiska och minimalistiska. Att lätta på viseringskraven kunde vara ett alternativ. Vilket skulle kunna genomföras genom att göra asylansökan till ett

giltigt skäl för att beviljas visum. Alternativt att lätta på transportöransvaret, som innebär att flyg- och färjebolag inte tillåter resenärer utan giltiga papper. Men detta skulle naturligtvis samtidigt innebära en kompromiss, som inte är önskvärd av försvarare av den minimalistiska idealtypen.

6 Kan EU:s flyktingpolitik rättfärdigas?

6.1 Rättfärdigandet beror på hur vi ser på ansvar

EU:s flyktingpolitik når bara delvis upp till de krav som definierar en maximalistisk tolkning av hur den rättfärdiga flyktingpolitiken enligt av den egna stadgan bör vara. Vad som avgör detta är främst att EU inte tar ansvar för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna för fler än de som finns på det egna territoriet.

Däremot lever unionens flyktingpolitik upp till den minimalistiska definitionen. De flyktingskäl som enligt denna tolkning borde tas hänsyn till är EU:s medlemsländer oblierade att ta som giltiga skäl för att pröva en persons flyktingstatus, vilket förvisso inte är en garant för att flyktingstatus beviljas. Trots att EU på många sätt inte gör det möjligt för människor i behov av skydd att lagligen ta sig till EU för att söka asyl, kan detta konstaterandet göras. Enligt den minimalistiska definitionen finns nämligen inget sådant ansvar.

EU:s flyktingpolitik kan alltså delvis sägas vara rättfärdig, enligt de egna värderingarna. Det är en fråga om hur vi väljer att se på ansvar. Tycker man att ansvaret för att upprätthålla mänskliga rättigheter bör sträcka sig utöver de egna gränserna kan EU:s flyktingpolitik bara delvis sägas vara rättfärdig.

EU bedriver alltså, i minimalistisk mening, en rättfärdig flyktingpolitik. Däremot är det problematiskt att delar av denna, bland annat Schengenavtalet, begränsar åtkomsten för människor i behov av internationellt skydd. Detta innebär att flyktingpolitiken i sig kan vara rättfärdig, men detta blir för många obetydligt eftersom att åtkomsten är så begränsad. På så sätt är det naturligtvis lätt att utforma en flyktingpolitik som är generös – om åtkomsten till den är så begränsad är det ändå få som kan utnyttja den. Många i behov av internationellt skydd har inte möjlighet att ta sig till ett EU-land annat än på ett illegalt sätt. Hur ska vi tolka att EU på senare tid utökat begreppet flykting och på så sätt gett möjlighet att få flyktingstatus prövad åt fler människor, samtidigt som andra bestämmelser hindrar dessa från att söka asyl överhuvudtaget?

Unionen talar om att öka säkerheten för att stoppa den illegala invandringen och människosmugglingen. Åtgärder för att ytterligare försvåra för asylsökande att komma till medlemsländer sätts in. Det förs alltså en kamp mot den illegala invandringen, som unionen till stor del själv kan sägas vara skyldig till. Istället vill unionen satsa på ”reglerad och styrd inresa till EU”, vilket innebär att EU på

förhand väljer ut människor med skyddsbehov i ursprungsregionerna, som ska få internationellt skydd i EU. Unionens resonemang i frågan tyder inte på en vilja till att göra något åt den globala flyktingkrisen, utan snarare att ge ett sken av detta (Hansen 2008:149-153).

Det kan verka ologiskt och direkt paradoxalt att verkligheten är sådan, att även de som har gedigna flyktingskäl många gånger inte har chans att ta sig till EU-länder för att söka asyl annat än på illegal väg. Svaren på varför så är fallet ligger troligen kring att invandring inte är särskilt populärt. Att göra det lättare för flyktingar att ta sig till ens land är inget en politiker vinner val på. Tvärtom verkar utvecklingen i många länder gå åt motsatt håll. Att då ändra på regler i en union med 27 medlemsländer, för att göra det lättare för flyktingar att ta sig till ett EU-land kan inte vara en lätt uppgift. För att få genom ett beslut är det många som ska enas, och det verkar som att det är lättare att utvidga flyktingbegreppet, och hypotetiskt göra det lättare för människor att söka asyl, än att i verkligheten förbättra möjligheterna. Flyktingorganisationer och vissa politiska partier som försöker få genom förändringar i området har alltså ingen lätt uppgift. Det handlar snarare om att vända en hel opinion och att göra det populärt att kämpa för flyktingars rättigheter och säkerhet. Så länge det inte är fallet kommer få politiker föra samma kamp och att i sådana omständigheter räkna med en förändring på området är osannolikt.

Det är också intressant att se det omfattande skifte som har skett i synen på migration sedan mitten av 1800-talet exempelvis. Då var den allmänna uppfattningen att personer fick komma och gå, i princip som de ville, om det inte fanns specifika skäl varför just en person inte skulle få lov till det. Idag verkar resonemanget vara precis tvärtom. Ingen får komma och gå som de vill, om det inte finns en speciell anledning för det (Dummett 1992:171). Ett sådant skifte har troligen påverkat hur EU:s flyktingpolitik idag är utformad.

6.2 Förslag på vidare forskning

Området för flyktingpolitik är omfattande och inbegriper många olika frågor, förhållningssätt och bestämmelser. Dess komplexitet gör att det finns mycket utrymme för vidare forskning.

Att göra en empirisk studie av EU:s flyktingpolitik och i studien nämnda problem finns det både gott om material för och stort intresse av. En sådan studie skulle syfta till att visa hur dessa problem yttrar sig i specifika fall, inte bara hypotetiskt. Vad får dessa problem för konsekvenser i verkliga människors liv?

7 Referenser

- Badersten, Björn, 2006. *Normativ Metod. Att Studera det Önskvärda*. Lund: Studentlitteratur
- Battistella, Graziano, 2007. "Migration without borders in Asia" i Pécoud, Antoine & de Guchteneire, Paul. *Migration without Borders – Essays on the Free Movement of People*. New York: Berghahn Books.
- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus Förlag
- Bexell, Magdalena, 2005. *Exploring Responsibility – Public and Private in Human Rights Protection*. Lund: Lund University.
- Brostrand, Kerstin, 2004. "EU enades om gemensam flyktingpolitik", *Sveriges Radio 2004-03-31*.
<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1630&artikel=392400>
(hämtad 2010-05-10)
- Ceballos, Bodil & Larsson, Kalle, 2007. "Skapa lagliga vägar att söka asyl" *Sydsvenska Dagbladet 2007-12-10*.
<http://www.sydsvenskan.se/opinion/aktuellafragor/article285889.ece> (hämtad 2010-05-15)
- Donnelly, Jack, 1989. *Universal Human Rights In Theory & Practice*. New York: Cornell University Press.
- Dublinförordningen = Rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredje land har gett in i någon medlemsstat, 2003. *EUR-Lex Ingång till EU-rätten*
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003R0343:SV:NOT>
(hämtad 2010-05-10)
- Dublinförordningen & Eurodac. *NTG Tema asyl & integration*.
<http://www.temaasyl.se/Templates/Page.aspx?id=752> (hämtad 2010-05-15)
- Dummet, Ann, 1992. "Natural law and transnational migration" i Barry, Brian & Goodin, Robert E. *Free Movement – Ethical issues in the transnational migration of people and of money*. New Jersey: Pearson Education.

ECRE, 2006. "Report on the application of the Dublin II regulation in Europe".
European Council on Refugees and Exiles, mars 2006.

EU och flyktingar, 2009. *Amnesty*
<http://www.amnesty.se/ommanskligarattigheter/tematiskinformation/flyktingarochmigranter/euochflyktingar/> (hämtad 2010-04-30)

Fisher, David I., 2005. *Mänskliga rättigheter: En introduktion*. Stockholm: Norstedts Juridik

FN-förbundet UNA Sweden, 2008. "Så skyddar FN de mänskliga rättigheterna"
<http://www.fn.se/fn-info/verksamhetsomraden/manskliga-rattigheter-och-demokrati/karnkonventionerna/> (hämtad 2010-05-25)

Frontex = Rådets förordning (EG) nr 2007/2004 av den 26 oktober 2004 om inrättande av en europeisk byrå för förvaltningen av det operativa samarbetet vid Europeiska unionens medlemsstaters yttre gränser, 2004. *EUR-Lex Ingång till EU-rätten* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R2007%20:SV:NOT> (hämtad 2010-04-29)

Genèvekonventionen, 1951. 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning.

Gibney, Matthew, 2004. *The Ethics and Politics of Asylum*. Cambridge: Cambridge University Press.

Ghosh, Bimal, 2007. "Managing migration: towards the missing regime?" i Pécoud, Antoine & de Guchteneire, Paul. *Migration without Borders – Essays on the Free Movement of People*. New York: Berghahn Books.

Hansen, Peo, 2008. *EU:s migrationspolitik under 50 år*. Lund: Studentlitteratur.

Hedlund Thulin, Kristina, 2008. *Lika i värde och rättigheter – Om mänskliga rättigheter*. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.

Human Rights by Country. *United Nations Human Rights*
<http://www.ohchr.org/EN/Countries/Pages/HumanRightsintheWorld.aspx> (hämtad 2010-05-25)

Höijer, Kerstin, 2001. "Amnesty Internationals kommentarer till DS 1997:38 Sveriges anslutning till Schengensamarbetet". *Amnesty, juli 2007*

Information Frontex = Europeiska gränsförvaltningsbyrån – Frontex, 2008.
Sammanfattning av EU-lagstiftningen
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133216_sv.htm (hämtad 2010-05-25)

Inquiry House of the Lords = Frontex: The EU external borders agency, 2008. *House of Lords 2008-03-05*

Kunz, Jan & Leinonen, Mari, 2007. "Europe without borders: rhetoric, reality or Utopia?" i Pécoud, Antoine & de Guchteneire, Paul. *Migration without Borders – Essays on the Free Movement of People*. New York: Berghahn Books.

Küchler, Teresa, 2010. "Fler båtar och plan ska säkra EU:s gräns", *Svenska Dagbladet* 2010-02-24

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/fler-batar-och-plan-ska-sakra-eu-grans_4325753.svd (hämtad 2010-05-10)

Migrationsverket, Ordlista.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=2170> (hämtad 2010-05-25)

Namli, Elena, 2005. "Rättigheter i en postmodern värld" i Gunner, Göran & Namli, Elena (red.) *Allas värde och lika rätt – Perspektiv på mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur.

Rätten till asyl, *Amnesty*

<http://www2.amnesty.se/ratt.nsf/>

<http://www2.amnesty.se/ratt.nsf/%28vkap1%29/A9A2761D9F260FF4C12571EA001FED67?opendocument> (hämtad 2010-05-15)

Schengen, 2010. *EU-upplysningen, Sveriges Riksdag*

<http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Schengen/> (hämtad 2010-04-28)

Schengeninformation 2009 = Schengenområdet och Schengensamarbetet, 2009.

Sammanfattning av EU-lagstiftningen

http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_sv.htm (hämtad 2010-04-26)

Schengenregelverket - Konvention om tillämpning av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Franska republiken om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna, 1990. *EUR-Lex Ingång till EU-rätten* <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:42000A0922%2802%29:SV:NOT> (hämtad 2010-04-26)

SGR Information 2008 = Stadgan om de grundläggande rättigheterna, 2008. *Sammanfattning av EU-lagstiftningen*

http://europa.eu/legislation_summaries/human_rights/fundamental_rights_within_european_union/l33501_sv.htm (hämtad 2010-04-30)

Sjölin, Mats, 2005. *Politisk Etik*. Lund: Studentlitteratur

Skeppholm, Teresa, 2006. "Flyktingarna i kläm med EU:s regler", *SVT* 2006-05-15

http://svt.se/2.45982/1.588068/flyktingarna_i_klam_med_eu_s_regler?lid=puff_588068&lpos=rubrik (hämtad 2010-05-05)

Skyddsgrundsdirektivet = Rådets direktiv 2004/83/EG av den 29 april 2004 om miniminormer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer skall betraktas som flyktingar eller som personer som av andra skäl behöver internationellt skydd samt om

dessa personers rättsliga ställning och om innehållet i det beviljade skyddet, 2004.
EUR-Lex Ingång till EU-rätten
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:SV:NOT>
(hämtad 2010-05-04)

Spång, Mikael, 2009. "Demokrati och mänskliga rättigheter" i Spång, Mikael (red.)
Mänskliga rättigheter – ett ofullbordat uppdrag. Malmö: Liber

Amnesty International = Svensk utlänningslagstiftning och flyktingpolitik, 2009.
Amnesty International 2009-12-28
<http://www.amnesty.se/ommanskligarattigheter/tematiskinformation/flyktingarochmigranter/sverige/> (hämtad 2010-05-14)

Teorell, Jan & Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara*. Malmö: Liber

Tönnes, Lisa, 2008. "Nya EU-initiativ för skärpt gränskontroll – flyktingorganisationer fortsatt kritiska". *NTG Tema Asyl & Integration, 2008-03-14*
<http://www.temaasyl.se/Templates/Page.aspx?id=2407> (hämtad 2010-05-10)

Visum, 2010. *EU-upplysningen, Sveriges Riksdag*
<http://www.eu-upplysningen.se/Amnesomraden/Schengen/Visum/> (hämtad 2010-05-04)

Åhman, Karin, 2005. "Medborgerliga och politiska rättigheter" i Gunner, Göran & Namli, Elena (red.) *Allas värde och lika rätt – Perspektiv på mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur.